

Péter Mihály

„Húsz év múlva”

Régebbi és újabb gondolatok a szlengről

Századunk utolsó évtizede meghozta a hazai szlengkutatás régóta esedékes fellendülését. ANDRÁS LÁSZLÓ és KÖVECSES ZOLTÁN magyar–angol (1989) és angol–magyar szlengszótára (1991) nyitotta meg az újabb lexikográfiai munkák sorát; ezeket követte KIS TAMÁS „Bakaduma” (1992), KARDOS TAMÁS és SZÜTS LÁSZLÓ „Diáksóder” (1995), majd pedig ZOLNAY VILMOS és GEDÉNYI MIHÁLY „A régi Budapest a fattyúnyelvben” c. gyűjteménye (1996), HOFFMANN OTTÓ „Mini-tini-szótár”-a (1996) és KÖVECSES ZOLTÁN „Magyar szlengszótár”-a (1998), hogy csak a nagyobb terjedelműeket említsem; megjelenésre vár FENYVESI ISTVÁN orosz–magyar szlengszótára. A szótári munkálatok mellett a debreceni egyetem Magyar Nyelvtudományi Intézetében — főként KIS TAMÁS lelkes elkötelezettségének, szakértelmének és szervezőkészségének köszönhetően — kialakult az a tudományos műhely, amely eddig megjelent kiadványaival (KIS TAMÁS: A magyar szlengkutatás bibliográfiája. 1996; A szlengkutatás útjai és lehetőségei. Szerk. KIS TAMÁS. 1997 [= SzlÚt.]; VLAGYIMIR JELISZTRATOV: Szleng és kultúra. 1998) máris bizonyította naprakész tájékozottságát és jelenlétét a nemzetközi szlengkutatásban. Mindez két szempontból is öröndetes. Egyfelől elősegíti korábbi lemaradásunk felszámolását, amit sem a preskriptív szemléletű ún. hagyományos nyelvreírás, sem pedig az „ideális beszélő” kompetenciáját alapul vevő generatív és posztgeneratív irányzatok képviselői nem tekintettek feladatuknak. Másfelől arról tanúskodik, hogy nyelvészetünk a többi társadalomtudománynál nem kevésbé érzékenyen képes reagálni a társadalmi változások nyomán felmerülő problémákra.

„**Mindenki ismeri, de senki sem tudja meghatározni.**” Ezt a megállapítást, amellyel a szakirodalomban lépten-nyomon találkozhatunk, így módosítanám: mindenki ismeri, és mindenki másként határozza meg. A rutinos nyelvész számára azonban ez nem meglepő. Annak idején egy egész könyv született a *stílus* fogalmának meghatározhatatlanságáról: szerzője, miután sorra elemezte különböző tudományágak stílus-fogalmát és meggyőződött azok inkompatibilis voltáról, arra a következtetésre jutott, hogy a *stílus* szükségtelen fogalom, amelynek létezése empirikusan nem bizonyítható és logikailag sem levezethető (GRAY 1969: 110). A szerző nem számolt azzal, hogy vannak terminusok, amelyek a tudomány különféle ágazataiban különböző fogalmakat képviselnek; így pl. a *redukció* terminus mást-mást jelent a vegyészetben, az élettanban, az orvostu-

dományban, a matematikában és a nyelvészetben, ám ez korántsem jelenti azt, hogy a *redukció* „logikailag levezethetetlen” vagy éppen „nem létező” fogalom lenne. Könyv született a *mondat* meghatározásának problémájáról is. JOHN RIES „Was ist ein Satz?” c. munkájának (Prága, 1931) függelékében a mondat másfélszáz meghatározását gyűjtötte egybe. Az önálló *szó* létezését — noha arról már a kisgyermeknek is van intuitív ismerete — olyan kiváló nyelvészek vonták kétségbe, mint BALLY, BRUNEAU, VENDRYES; alighanem SCSEBÁNÉK volt igazsága, aki úgy vélte, hogy a szónak nincs általános érvényű meghatározása, azt az egyes nyelvek vonatkozásában különféleképpen kell meghatározni (SCSEBANA 1974 [1945]: 43). Ma is vannak nyelvészek, akik a *fonéma* „bukását” hirdetik, akarva-akaratlan vállalva, hogy ezzel lemondanak a modern nyelvtudomány két alapvető posztulátumáról: a nyelvnek dinamikus nyitott jelrendszerként való felfogásáról, valamint az invariancia elvéről.

Miből ered a nyelv alapvető entitásainak ez a „megfoghatatlansága”? Eltekintve most a probléma általános episztémológiai vonatkozásaitól, az okot jórészt magában a nyelvben kell keresnünk. A nyelv dinamikus, nyitott, labilis egyensúlyú rendszer, amelyben minden mozgásban van; a nyelvi rendszer olyan egyenlőtlen sűrűségű tér, amely a „centrum–periféria–átmenet” elve alapján van strukturálva, vagyis amelyben az egyes entításokat és kategóriákat nem merev falak választják el egymástól, hanem közbülső, olykor diffúz kategóriák alkotják közöttük az átmenetet (vö. DANEŠ 1966).

A szleng meghatározásának nehézségei szintúgy elsősorban e jelenség dinamikusságából fakadnak. A szleng nemcsak időben változik, mégpedig viszonylag igen gyorsan, hanem más-más helyet foglal el az egyes nemzeti nyelvközösségek nyelvhasználati változatainak rendszerében, s ez az egyes nemzeti szlengek összetételében és funkcióiban is tükröződik. Így például a cseh szleng vizsgálatánál figyelembe kell venni, hogy az nem csak a standard nyelv beszélt változatával („hovorová čeština”) áll szemben, hanem a sajátos, interdialektus jellegű „köznapi társalgási nyelvvél” („obecná čeština”) is (ld. BELICS et al. 1961). Az orosz szleng esetében megkerülhetetlen a társalgási nyelvnél „alacsonyabb” szintű, szubstandard városi népnyelvhez, a просторечие-hez való viszonyítás. Ismét más a szleng jellege a kétnyelvűség szituációjában. Így például a régebbi helsinki szleng egyik funkciója a finn és a svéd nyelvű fiatalok egységes csoporttá szervezése volt (NUOLIJÄRVI 1997: 135). A vajdasági magyar szlengben szerb eredetű elemek is szerepelnek (pl. *tyále* 'apa', *szesztra* 'nővér', *dupetovics* 'nagy farú' [< *dupe* 'far'] stb. MATJEVICS 1979).

Zsargon, argó. Stilisztikával foglalkozva tapasztaltam, mennyi félreértés és zavar származik e tudományág három fontos kategóriájának — érzelemkifejezés, expresszivitás, stílusérték — pontatlan értelmezéséből, szinonimikus használatából vagy éppen összekeveréséből. Megkísérelve szemantikai, illetve szemiotikai ismérvek alapján való meghatározásukat, meggyőződhettem arról, hogy

e három kategória fogalmi szétválasztása nagy mértékben segíti a közöttük fennálló szoros kapcsolat és kölcsönhatás feltárását (PÉTER 1984 és 1991). Nos úgy tűnik, hogy hasonló a helyzet a szleng, a zsargon és az argó vonatkozásában is. E kategóriák egymást keresztező vagy egymásnak éppen ellentmondó különféle meghatározásaira bőséges anyagot kínálnak a SzlÚt. tanulmányai. Az én elhatárolási kísérletem is csupán egyike a lehetségeseknek, és jórészt napjaink nyelvi helyzetére vonatkozik.

Felfogásom szerint a **zsargon** mint gyűjtőnév magában foglalja egyfelől az egyes szakmai, foglalkozási, illetve közös tevékenységi körű (sport, hobbi stb.) csoportokra jellemző beszédmodot (elsősorban annak szóhasználatát), amely főként a csoporton belüli nem-hivatalos kommunikációt szolgálja, s ugyanakkor az adott csoporthoz való tartozást, „céhbeliséget”, „beavatottságot” fejezi ki. Különbséget kell tenni az egyes foglalkozási ágak *s z a k z s a r g o n j a*, valamint *s z a k m a i n y e l v e* között. A szakmai nyelv az adott szakterület hivatalos nyelvhasználata; szavai a terminusok szintjén, vagyis egyértelműen és érzelmi-értékelő színezettől mentesen jelölik denotátumaikat (ld. DÁNIEL 1982: 340). Így például a *csörömp* a katonai szakzsargon eleme, amelynek a katonai szaknyelvben a *harcokosi*, a köznyelvben pedig a *tank* szó felel meg; vö. még *nyúl — lövész — gyalogos katona, baka; dizsipálya — alakulótér — a soraközök helyszíne* stb. Amint e példák is mutatják, a szakzsargon elemeit expresszivitásuk, érzelmi-értékelő színezetük különbözteti meg a hivatalos szakmai nyelv szavaitól és kifejezéseitől. A katonai zsargon, PENTTINEN találó szavaival élve, „lázadás a gépezet ellen, a hivatalos nyelv paródiája, igazságtevés humorral” (idézi KIS 1997: 255). Ebben a vonatkozásban ez a zsargon közel áll a szlenghez, amelytől használatának erős szakmai korlátozottsága különbözteti meg.

A szakzsargonok mellett a zsargon másik nagy csoportját az egyes *t á r s a d l a l m i r é t e g e k* (osztályok, csoportok) jellemző, informális nyelvhasználata alkotja, amely elsősorban a dolgok szemléletének, illetve értékelésének közös vonásait fejezi ki, s ezáltal szintén a csoport belső szolidaritására, összetartozására utal. (Ilyen pl. a *nadrágos (ember)* ’városi ember, úrféle’ a paraszti nyelvhasználatban, *a lány* ’cseléd, pesztonka’ a régebbi városi polgárság zsargonjában, amit a késő-kádári korszakban *a néni* váltott fel, míg a mai újjgazdagoknál a *bébiszitter* van terjedőben; ld. még az *ezek* névmási alak becsmérlő használatát az egymással szembenálló társadalmi csoportok egymásra történő utalásában stb.) A szakzsargonoktól a társadalmi zsargonokat az különbözteti meg, hogy az összetartozás mozzanata előbbieknél a közös foglalkozás vagy tevékenység ismérven, utóbbiaknál az azonos vagy hasonló társadalmi státuszon alapul.

Argón elsősorban az alvilág nyelvét értem, valamint mindazon csoportok nyelvhasználatát, amelyben az együvé tartozás mellett a *t i t k o s s á g* játszik nagy, sőt többnyire domináns szerepet. Egyes kutatók a különféle argók be nem

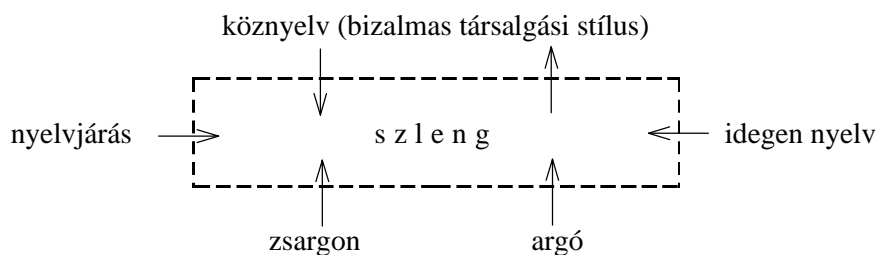
avatottak számára érthetetlen voltát nem annyira a titkosságra való törekvésnek, mint inkább az argót beszélők társadalmi elszigeteltségének (SZABÓ 1997: 162) vagy bizonyos ősi primitívizmus, prelogikus gondolkodás megnyilvánulásának tartják. (LIHACSOV erre vonatkozó nézetét idézi FENYVESI 1997: 206–7.) E feltevéseknek azonban ellentmondanak a tolvajnyelv módosítása, illetve gyarapítása céljából összehívott alvilági konferenciákról szóló (egyébként nehezen ellenőrizhető) híresztelések (vö. KIS 1997: 273). Az argó fő ismérvének tehát a kriptoláliát (= titkos beszédet) tekintem, amely természetesen szorosan összefügg az összetartozás mozzanatával. E tekintetben a szovjetunióbeli gulág-táborok foglyainak nyelvhasználata sajátos átmenetet alkotott argó és zsargon között, minthogy benne a köztörvényes börtönlakók szókinccse keveredett a politikai üldözöttekével.

Szleng. A szlenget a zsargonoktól és az argóktól általános elterjedettsége különbözteti meg. Már korábban azt az álláspontot képviseltem, hogy a szleng elterjedettsége sem „függőlegesen”, sem „vízszintesen”, sem pedig nemzedéki eloszlásban nem lokalizálható (PÉTER 1980: 275). Egyes kutatók megkülönböztetik az „általános szlenget” a „speciális szlengektől” (vö. NEKVAPIL 1997: 82; SZABÓ 1997: 163), ám úgy vélem, hogy a mai nemzeti nyelvek nyelvhasználati változatainak konfigurációjáról, belső mozgási tendenciáiról világosabb képet nyerünk, ha a szleng terminust csak az „általános szleng” (general slang, argot commun) értelmében használjuk, „speciális szlengek” helyett pedig (a fentebb kifejtettek alapján) zsargonokról, illetve argókról beszélünk.

Felfogásom szerint a szleng alapvető nyelvi jellemzője az *expresszivitás*. Expresszivitáson, röviden szólva, a nyelvi eszközöknek a megszokottól szándékoltan eltérő használatát értem. Még rövidebben: az expresszivitás — „másként beszélés”. Szemiotikai szempontból a nyelvi jel jelölő és jelölt oldala közötti rendszerint automatizált viszony aktualizációjaként határozható meg. (Bővebben ld. PÉTER 1991: 40–4.) A szleng expresszivitása mögött a nyelvi standarddal való tudatos vagy kevésbé tudatos szembenállás indítéka áll. Ennek az antinormatív beállítottságnak társadalom-lélektani alapja a politikai-társadalmi-kulturális *nonkonformizmus*. HEERING dán nyelvész szerint a szlengnek „provokatív” funkciója (is) van: igyekszik tekintélyeket és normákat megingatni (idézi: TENDER 1997: 101). E nonkonformista magatartást és annak nyelvi kifejeződését találóan fogalmazta meg MARCUSE nevezetes könyvében, „Az egydimenziós ember”-ben: „...a népnyelv gonoszkodó, kihívó humorról támad a hivatalos és félhivatalos beszédmód ellen. A szleng és a köznyelv ritkán volt ennyire kreatív. Mintha az átlagember (vagy anonim szószólója) beszédében próbálná érvényre juttatni humanitását a fennálló hatalmakkal szemben, mintha a politika szintjén leküzdött elutasítás és lázadás a dolgokat nevükön nevező szókinccsben törne elő...” (MARCUSE 1964/1990:106–7) MARCUSE érdeme az is, hogy rámutatott: az uralkodó társadalmi-politikai réteg

által kialakított „rituális-autoritárius nyelv”, amely ellen a szleng „lázas”, nem csak a nyíltan diktatórikus berendezkedésű társadalmakra jellemző. „A rituális-autoritárius nyelv az egész mai világban terjed, demokratikus és nem-demokratikus, tőkés és nem-tőkés országokban egyaránt. Roland Barthes szerint ez a nyelv »minden tekintélyuralmi rendszernek sajátja« — s van-e ma a fejlett ipari civilizáció világában olyan társadalom, amely nem autoritárius rezsim uralma alatt él?” (MARCUSE i. m. 124.) Mindez persze nem jelenti azt, hogy mindenki, aki szlenget beszél, nonkonformista „lázas”: A dialektikus fejlődés következtében a szleng expresszivitása és „provokatív” jellege elterjedésével egyenes arányban gyengül, míg végül saját ellentétébe csap át, azaz divattá, konformissá válik. (Hasonlít ez a folyamat ahhoz, amikor gazdag amerikai családok gyermekei a fényűző életvitel elleni tiltakozásként a farmerek közt elterjedt, durva vászonból készült kék munkanadrágot kezdték el hordani: a farmeröltözék viszonylag rövid idő alatt az egész világon elterjedt, divattá, „sikké” vált.) Ezzel a folyamattal magyarázható a szleng egyes elemeinek viszonylag gyors „kopása”, a szlengszók többnyire humoros, gunyoros, becsmérlő érzelmi-értékelő jelentéskomponensének elhalványulása, a leggyakrabban használt elnevezések újakkal való felcserélése (ld. pl. a 'pénz' jelentésű szinonimák viszonylag gyors cserélődését: *guba, peták, dohány, lóvé, ruppó, steksz, suska, zsozsó, mani*). Az „amortizálódás” következtében a szleng nem egy esetben érintkezik saját nyelvi ellenpólusával, a k ö z h e l l y e l . Ilyen közhelyes-szlanges hibrid alakulatoknak tekinthetők például egyes szóláshasonlat-sorozatok: *kevés, mint árvaházban a szülői értekezlet / dobostortában a ritmusérzék / Camping sajtnban a sátorrúd* stb. vagy *a fark csóválja a kutyát* „archetípusra” visszavezethető *nehogy (már) a banán hámozza a majmot / a befőtt tegye el a nagymamát / a rőzse vigye az anyókat* stb. (A közhelyről egyébként két kitűnő munka áll a magyar olvasók rendelkezésére: HERNÁDI 1973 és 1976.)

Átáramlások. A szleng tápláló forrásai a különféle zsargonok, argók, a nyelvjárások, maga a köznyelv, valamint idegen nyelvek. Ugyanakkor maga a szleng is táplálja a köznyelvet, elsősorban annak bizalmas társalgási stílusát:

(Az ábra szaggatott vonalai a határok átjárhatóságát jelölik.)

A köznyelvből származó szlengelemek viszonylag könnyen felismerhetők, minthogy a szlengbe kerülve különféle jelentésbeli és/vagy formai változásokon mennek át; pl. köznyelvi *lenyúl* (valamiért) — szleng *lenyúl* (valamit) 'eltulajdonít'; népnyelvi-köznyelvi *megbuggyan* 'megerjed, megromlik (főzelék, befőtt stb.)' szleng 'megbolondul'; köznyelvi *lebarnít* 'barnára süt valakit (nap vagy mesterséges napfény)' szleng 'leszid' stb. (A szleng és a familiáris köznyelv kapcsolatáról ld. SIPOS 1988.)

A különféle zsargon- vagy argóelemek elhatárolása a szlengtől nem mindig könnyű feladat. A szleng fő ismérvének ebben a vonatkozásban a széles körű elterjedtség, illetve a konkrét szakmai vagy társadalmi csoport nyelvhasználatához való kötődés elhalványulása, hiánya tekinthető. Például a *fókázik* '(laktanyai körletet, folyosót stb.) felmos' ige egyértelműen a katonai zsargon eleme, jelentését általában csak katonaviselt férfiak ismerik, míg a *szívat* 'valakivel elbánik, kellemetlenkedik' ma már „össznépi” szlengszó, noha feltehetően a katonai zsargonból származik; a 'matematika' jelentésű *gyöktan*, *logosz*, *matemóka* szavak a diákszargon elemei, míg a *matek* már erősen „szlengesedőben” van. A megkülönböztetésnek megbízható ismérve lehet, ha az adott szónak más a jelentése a zsargonban, mint a szlengben. Így például a katonai zsargonban a *balhé* különböző összetételek utótagjaként '(had)gyakorlat' jelentésben használatos, míg a szlengben 'baj'-t, 'rablás'-t, 'veszekedés'-t jelent; a *bőrfejú* jelentése a katonai zsargonban 'újonc', a szlengben 'skinhead'; *vamzer* a katonai zsargonban 'politikai tiszt (a néphadseregben)', a szlengben 'besúgó'; az *oboázik* ige jelentése a katonai szlengben 'pórus jár, megalázó helyzetben van', a szlengben 'orálisan közösül (nő)'; a diákszargonban *cinkel* 'ört állva figyelmeztet a veszélyre', a szlengben 'piszkál, ingerel'; a diákszargonban *fáraó* 'történelemtanár', a szlengben *fáraó gyermeke* 'cigány'.

KÖVECSES ZOLTÁN magyar szlengszótára fontos és hézagpótló munka, ám szóanyagában a szleng gyakran keveredik a bizalmas társalgási stílus elemeivel, valamint a szlenghez nem tartozó vulgáris, obszcén kifejezésekkel. Lehet, hogy fenntartásaim szubjektív természetűek, ezért a Magyar értelmező kéziszótár stílusminősítéseivel igyekszem alátámasztani azokat, noha számos esetben e szótár minősítései is kétségeket ébreszthetnek (vö. PUSZTAI 1994: 419). Íme néhány olyan címszó KÖVECSES szótárából, amelyek az ÉKsz.-ban *biz* [= a bizalmas, közvetlen, fesztelen hangú társalgásra jellemző, a választékosabb vagy a hivatalos érintkezésben nem használatos] jelzettel vannak ellátva, s amelyeket magam is a köznyelvi szókincs bizalmas társalgási rétegéhez tartozónak vélek: *amerikázik* 'munkát kerül, lazsal', *bagóért* 'olcsón', *begyullad* 'megijed', *belehabarodik* 'szerelmes lesz valakibe', *blőd*, *bütyköl* '(barkácsolva) dolgozik', *cukrosbácsi*, *csencsel*, *csigavér*, *durmol*, *odasóz* (valakinek egyet) 'megüt', *szemez* (valakivel), *szuperál*, *vigéc*, *zaci*. Megjegyzendő, hogy e szavak nagy része mellett KÖVECSES szótárában is a *biz* [= bizalmas stílusértékű] vagy *ált* [= álta-

lánosan használt vagy ismert] vagy *ált biz* jelzetek állnak, ugyanis a szótár összeállítója jelezni kívánta „az egyes szavakra jellemző informalitásfokozatokat” (KÖVECSE 1998: XXV): „...a legfesztelenebb, leginformálisabb szituációkat igénylő szavak nem kaptak semmiféle jelölést (mivel ezek tekinthetők a legtipikusabb szlengszavaknak), míg a kevésbé fesztelen, informális helyzeteket kívánó szavak >*biz* (a nagyon fesztelen és a bizalmas között), illetve *biz* (bizalmas) stilisztikai címkéket kaptak” (uo.). KÖVECSE tehát érzékeli az elhatárolás nehézségeit, tudatában van a közbülső kategóriák létezésének; azonban minthogy munkáját *s z l e n g s z ó t á r n a k* szánja (és nevezi), a szótárban alkalmazott stiláris jelzetek az olvasóban azt a benyomást keltik, hogy szlengen *b e l ü l i* különbségekre, nem pedig szlengen *k í v ü l* álló vagy legalábbis *á t m e n e t i* elemekre vonatkoznak. Olyan szavak és kifejezések is találhatók a szótárban, amelyeket az ÉKsz. népnyelvinek minősít (pl. *a hétszázát!*, *anyányi*, *az egész szakramentum*, *dedó*, *szentfazék*, *szurkapiszkál* stb.), Számomra egyértelműen nem a szlenghez tartoznak az ilyen kifejezések, mint *szép összeg* vagy *szép summa*, *fiatal az idő*, *c'est la vie!*, *csókolom!* (köszönés). A szótárban szereplő szólások között is szép számban akadnak olyanok, amelyeknek szleng volta erősen kétségsbe vonható, pl. *alulról szagolja az ibolyát; azt hiszi, hogy ő találta fel a spanyolviaszt; benne hagy a pácban; ha cigánygyerekek potyognak is az égből; hiszi a piszi; hogy ityeg a fityeg?; süket mint az ágyú* stb.

A szleng: stílus vagy szociolektus? Szerintem egyik sem. Többen „ifjúsági nyelvnek” tartják a szlenget, ám nem szükséges szociológiai felmérést végezni ahhoz, hogy e nézet nem helytálló voltáról meggyőződjünk. KÖVECSE óvatosabban jár el, amikor tipikus szlengbeszélőkként említi fiatal és műveletlen férfiak deviáns csoportjait (KÖVECSE 1997: 8–9 és 1998: XX–XXII). Úgy tűnik azonban, hogy ez a meghatározás is korrekcióra szorul.* Milyen alapon rekesztenénk ki például középkorú művelt hölgyeket (tanárokat, orvosokat, jogászokat) a szlenget használók köréből? A neves anglista, SZMIRNYICKIJ megállapítása szerint a szleng éppen azok használatában válik különösen kifejezővé, akik nem tartoznak a szlenget beszélők tipikusnak vélhető csoportjaihoz (SZMIRNYICKIJ 1956: 201). Ami pedig a „deviáns csoportokat” illeti, fentebb már volt szó arról, hogy a szleng nonkonformista magatartást kifejező expresszivitása a szleng elterjedése, nyelvi divattá válása következtében elhalványul vagy el is tűnik egészen. Ezért távolról sem minden szlengbeszélő érdemi ki az „ellenzéki” jelzöt.

Ha stílusoknak a társadalmi gyakorlatban kialakult fontosabb közlési szféráknak, illetve tipikus közlési helyzeteknek megfelelő nyelvhasználati változatokat

* Vö. KÖVECSE ugyanott található, pontosabb megfogalmazásával: „A helyzet azonban még bonyolultabb. Nyilvánvaló ugyanis, hogy a szlenget nemcsak fiatal iskolázatlan deviáns férfiak beszélnek, hanem felnőtt-középkorú, iskolázott, nem deviáns férfiak és nők is.” (1997: 9 és 1998: XXIII). (A szerk.)

tartjuk, amelyekre a nyelvi elemek kiválasztásának és egybekapcsolásának, a szövegalkotás módjának funkcionálisan célszerű sajátosságai jellemzőek (vö. PÉTER 1996–97: 152), akkor a szlenget nem tekinthetjük stílusnak, minthogy használatát nem a funkcionális célszerűség, hanem egy bizonyos *a t t i t ű d* motiválja.

KIS TAMÁS a szlenget a stílusárnyalatnál magasabb szintű stilisztikai kategóriának, BAHTYIN terminusával élve, a beszéd egyik műfajának tartja (KIS 1997: 244). Megállapítása első felével egyetérthetünk, második fele azonban pontosításra szorul. BAHTYIN ugyanis ezt írja a beszédműfajokról: „Ha beszélünk, mindig meghatározott beszédműfajokban beszélünk, vagyis összes megnyilatkozásunknak a mélyén jelen vannak bizonyos szilárd, tipikus *szerkezeti formák*, (...) amelyek egyszer egészen sablonosak és szabályszerűek, másszor hajlékonyabbak, plasztikusabbak, tágabb teret engednek az alkotó kedvnek...” (BAHTYIN 1986: 386–7) A mindennapi életben leginkább elterjedt beszédműfajok között említi az üdvözlési, gratulációs, búcsúzási, jókívánságot kifejező formákat, a másik egészsége, hogyléte felőli érdeklődéseket stb. (BAHTYIN 1986: 388). A bahtyini beszédműfaj fogalma tehát a szövegtenből ismert szövegfajták (Textsorten) fogalmához áll közel és, lévén elsősorban szerkezeti forma, nem alkalmazható a szlengre.

De ha nem szociolektus, nem stílus és nem beszédműfaj, akkor végül is mi a szleng? Megvallom, e kérdésre ez idő szerint nem tudok határozott választ adni, s ennek okát (a magamé mellett) a stilisztikának abban a fogyatékoságában látom, hogy még nem képes a nyelvhasználat varianciáját a maga teljes és több dimenziós gazdagságában meghatározni, illetve osztályozni. Ezért — a „...wo Begriffe fehlen, da stellt ein Wort zur rechten Zeit sich ein” goethei-mefisztói bölcsességére hagyatkozva — beérem azzal, hogy a szlenget sajátos *b e - s z é d m ó d n a k* tekintem. Beszédmódnak eszerint a nyelv használatának olyan változatát nevezhetjük, amelynek sajátosságát nem a közlésnek a közlési helyzethez történő funkcionális megfeleltetése, sem pedig a beszélőnek valamely társadalmi csoporthoz való tartozása, hanem a beszélő meghatározott *a t t i t ű d j e*, beállítottsága határozza meg.

Obszcén-e a szleng? A szleng eredendő nonkonformizmusa szemben áll az uralkodó politikai-társadalmi réteg csaknem mindenkori prudériájával, s ez nem csak az autoritárius berendezkedésű társadalmakra jellemző. A szleng nem ismeri el a kodifikált nyelvi standard tabuját, hanem néven nevezi a dolgokat részben nonkonformizmusa, részben a kifejezés expresszivitásának erősítése okán, vagyis funkcionális szempontból indokoltan. Jó példa erre a nevezetes *mot de Cambronne* Victor Hugo „Nyomorultak”-jában: a waterlooi ütközet végén egy Cambronne nevű, egyébként jelentéktelen francia tiszt a „*Merde!*” (‘Szart!’) szóval utasította vissza az angolok megadási felszólítását; Hugo megjegyzi, hogy e tiszt bátorsága „a legmegvetettebb szót a legragyogóbbá avatta” (idézi

KEMÉNY 1998: 291). Petőfit sem minősítjük obszcénnek, amiért 1848 májusában így írt „Mit nem beszél az a német...” kezdetű versében: *Foglalod a kurvanyádat, De nem ám a mi hazánkat!...*) A szlenggel szemben az obszcén (trágár, vulgáris) beszédmód funkciótlannal és mértéktelenül használja a tabuszavakat, amelyek ilyenkor csupán a beszélő faragatlanságát és/vagy durvalelkűségét fejezik ki. A szleng azért sem tekinthető obszcénnek, mert a szexuális élettel kapcsolatos tabu-fogalmakat jelölő gazdag szinonima-sorai számos humorosan eufemisztikus, illetve metaforikus megnevezést tartalmaznak, márpedig humor és obszcenitás köztudottan nem férnek meg egymással. Találón írja CZIGÁNY LÓRÁNT: „Az obszcenitást különben is mindig megtorpedózza a humor; ha egy humoros vagy ironikus hangvétellű munkában obszcénnek tartott szavakat emleget a szerző, mindig kiderül, hogy az obszcenitást teljesen feloldja a humor, elolvad, eltűnik, kámforrá válik” (CZIGÁNY 1997: 46).

Nyelvi univerzálé-e a szleng? A kérdésre kérdéssel válaszolok: vajon elegendő empirikus (nem kis részben történeti) anyag áll-e rendelkezésünkre a válaszadáshoz? Egyfelől tény, hogy a szleng kialakulásához „léteznie kell egy társadalmilag elfogadott standard nyelvi változatnak” (KÖVECSÉS 1997: 9), vagyis kodifikált köznyelvnek, illetve KIS TAMÁS pontosító szóhasználatával, bázisnyelvnek (KIS 1997:242), hiszen az antinormatív beállítottságú, „másként mondó” beszédmódnak csupán egy kodifikált presztízsváltozat lehet a *raison d'être*-je. Az is tény, hogy a szleng kialakulását a városi, sőt nagyvárosi életforma segíti leginkább; ez is amellettszól, hogy a szleng a nyelvhasználat történeti kategóriája. Másfelől viszont az a körülmény, hogy hagyományörzés és újítás, szabályszerűség és „rendhagyás”, automatizáltság és aktualizáció a nyelv életét alapjában meghatározó antinómiák, legalábbis a „szlengesedés” univerzális tendenciájára utalnak. PARTRIDGE a szlenget ugyanolyan régi jelenségnek tartja, mint a költői nyelvet, minthogy „a nyelvi játék és a spontán önkifejezés az emberekre jellemző ősi vonás” (idézi: TENDER 1997: 93).

Szleng és költői nyelvhasználat. Húsz évvel ezelőtt írt azonos című dolgozatomban a kettő működésének, nyelvi mechanizmusainak és eszközeinek hasonlóságát vizsgáltam. Örülök, hogy a kulturológus JELISZTRATOV tőlem függetlenül hasonló megállapításra jutott: „Mind a delphoi jós, mind az alkimista, akárcsak a költő, a bérkocsis vagy a csavargó, elvben ugyanazokat a poétikai eljárásokat használja, csak éppen más-más céllal” (JELISZTRATOV 1998: 38). Nem tagadva a korábban állítottakat, most a kétféle nyelvhasználat különbségére kívánok röviden utalni. A (jó) szlengnek, akárcsak a (jó) költészetnek alapvető nyelvi sajátossága az expresszivitás, a „másként mondás”. Expresszivitásuk jellege azonban eltérő: a szlenget *hiperszinonimitás* jellemzi, a költői nyelvet pedig *hiperszemantizáció*. A szleng újra nevezi a dolgokat, szinonimákat hoz létre, amelyek szignifikatív jelentésükben nem (vagy alig), csupán konnotációjukban különböznek a bázisnyelv alapszavától. A szleng

szavai „alternatív nyelvi elemek” (vö. TENDER 1997: 97). Ezzel szemben a költői nyelv nem egyszerűen újra nevezi a dolgokat, hanem új jelentésekhez hoz létre, megnevezi az eddig meg nem nevezettet, kimondja azt, ami a köznyelvben „kimondhatatlan”; e jelentésalkotásnak fő eszköze a hiperszemantizáció, amelynek során a költői szöveg minden eleme (beleértve a hangzást, a mondatszerkezetet és más grammatikai kategóriákat is) „jelentéssé” válik (vö. PÉTER 1996: 377).

Szlang és kultúra. Szlangkutatásunk debreceni műhelye „Szlang és kultúra” címmel megjelentette VLAGYIMIR JELISZTRATOV monografikus jellegű terjedelmes tanulmányának magyar fordítását; a munka eredetileg bevezetőnek készült a moszkvai szlengnek a szerző által összeállított szótárhoz. Ez a mű új oldalról közelíti meg a szlenget, új gondolatokat és távlatokat visz a szlangkutatásba annak ellenére, hogy a szerző által képviselt szleng-felfogás túlméretezettnek, „parttalannak”, s ezért nyelvészeti szempontból nehezen kezelhetőnek tűnik. JELISZTRATOV szerint a szlengnek (megjegyzendő, hogy az eredeti szövegben a szerző az orosz hagyománynak megfelelően mindenütt az *apzo* terminust használja) „ezernyi, tízezernyi és százezernyi változata létezik, s ezeknek egymás között sem időben, sem térben, de a társadalmi hierarchián belül sincsenek világos, kijelölhető határai” (15; az e munkára történő hivatkozásoknál a továbbiakban csak az oldalszámot jelölöm — P. M.)

A szerző a szlenget „a különböző konkrét, térben és időben variálódva létező »nyelvek« (zsargonok, szlengek, szociolektusok stb.) invariánsának” tekinti, megjegyezve, hogy az „invariáns és annak konkrét realizációi közötti viszony a nyelv és a beszéd, a fonéma és a beszédhang viszonyára emlékeztet” (16). Ez a felfogás nyelvészeti szempontból erősen kifogásolható, ám a szerző nem is kívánja érvényesíteni a nyelvészeti szempontot, minthogy a szlenget „mint a kultúra visszatükröződésére szolgáló poétikai eszközök rendszerét, vagyis mint a kultúra jelenségét” vizsgálja (8). Ezért felfogása szerint a szleng kutatását „ki kell emelni a szociolingvisztika keretei közül, ki kell vinni a nyelvkulturológia és a nyelvfilozófia szélesebb és termékenyebb mezejére” (143). JELISZTRATOV a nyelvet a mindenkori társadalomban jelen lévő ellenkultúra nyelvi („poétikai”) kifejeződésének tekinti, amely szoros kapcsolatban áll a városi kultúra egyéb szemiotikai alrendszerével, a falfirkákkal, különböző informális csoportok öltözködésével, az avantgárd művészetekkel stb. (145). Másutt a szlenget „az eljövendő kultúra pizkozatá”-nak nevezi (143).

Mindamellet ez a — nyelvész számára elnagyoltnak és némiképp spekulatívnak tűnő — koncepció olyan gondolatokat tartalmaz, amelyek termékenyítő hatással lehetnek a nyelvészeti pragmatikára. Így például a szerző nagy jelentőséget tulajdonít annak, hogy a nyelv nemcsak az emberek közötti kontaktust, hanem az elklönülést is szolgálja. A szleng elkülönítő funkciójának, a „hermetikus komplexumnak” három szintjét, illetve egymást követő fázisát kü-

lönbözteti meg: a „logoszelvű hermetikát”, amely bizonyos arisztokratikus közösséget, kasztjellegűt, kiválasztottságtudatot feltételez; az ennek lazulásával kialakuló, alacsonyabb szintű, professzionális zsargonokra jellemző „szakmai hermetikát”, és végül a családi vagy baráti körön belül érvényesülő „spontán vagy rekreatív, játékos hermetikát”. Megfelelő empirikus vizsgálatokkal alátámasztva ez a konstrukció magyarázattal szolgálhat például arra, hogy a társadalomtudományok nyelvhasználata miért válik napjainkban egyre inkább ezoterikussá. E tendencia feltehetően e tudományágak tekintélyét, művelőik kiválasztottságtudatát kívánja erősíteni egy olyan időszakban, amelyben társadalmi presztízsük nagy mértékben süllyed.

JELISZTRATOV felfogásában a hermetikus komplexum előbb-utóbb meggyöngyül, nyitottabbá válik, „plebejizálódik” és helyet ad a „cinikus komplexumnak”. (A *cinikus* szó itt nem mai jelentésében, hanem a görög *künikoszok* filozófiájának megfelelő értelemben értendő.) A cinikus komplexum „az átmeneti korok, a labilis és zavaros idők spontán, tömeges érzelmeit és gondolatait fejezi ki” (51). „A cinizmus poétikájának tengelyében az összeegyeztethetetlen összeegyeztetésének, a fenn és a lenn felcserélésének, a nyelv »normátlanításának«, vagyis leértékelésének, barbarizálásának szándéka áll” (54).

A cinikus komplexumot követő stádiumban a szleng kikerül az utcára a tömegek közé, teljesen nyitott rendszerré válik és feloldódik a nyers stílusú társalgási nyelvben. JELISZTRATOV ezt a stádiumot „rabelais-i komplexumnak” nevezi, s koncepciója itt BAHTYIN karnevál-elméletével érintkezik.¹ „A karnevál fő hőse a lealacsonyító és felemelő, gyilkos és újjászülő nevetés” (70). „A karneváli, rabelais-i szleng telítve van ún. altesti képekkel (fallosz, fenék, has), a lakoma, a részegeskedés, a konyha, a fiziológiai funkciók (széklet, vizelet) képeivel” (70). Mai szépirodalmunkat és publicisztikánkat olvasva úgy tűnik, hogy valahol a cinikus és a rabelais-i komplexum közötti átmeneti időszakban élünk...

Talán még ez a nagyon vázlatos ismertetés is meggyőzhet arról, hogy JELISZTRATOV nagyívű koncepciója értékes szempontokkal szolgálhat egy új nyelvészeti diszciplína, a történeti pragmatika lehetséges tárgykörének körvonalazásához.

Miért kell a nyelvésznek foglalkoznia a szlenggel? Noha e kérdés szerencsére egyre ritkábban hangzik el, úgy gondolom, nem árt ismételtlen leszögezni álláspontunkat. Nos, a nyelvésznek foglalkoznia kell a szlenggel: 1. a *nihil linguistici alienum puto* (= semmi sem érdektelen számomra, ami a nyelvvel kapcsolatos) jakobsoni elve alapján; 2. minthogy az utóbbi évtizedekben világszerte

¹ BAHTYIN elméletét „François Rabelais művészete és a középkor és reneszánsz népi kultúrája” c. művében fejtette ki (Magyarul Könczöl Csaba fordításában: Budapest 1982.). Egyébként a magyarul olvasók számára kitűnő áttekintést ad SZILÁRD LÉNA munkája: A karneválmélet Vjacseszlav Ivanovtól Mihail Bahtyinig. Tankönyvkiadó, Budapest, 1989.

nagy mértékben elterjedt a szleng használata, mégpedig nemcsak a mindennapi beszédben, hanem a sajtóban, tévében, moziban, színházban, szépirodalomban is; 3. minthogy a szlengben az egész nyelv változása szempontjából is releváns jelenségek mutatkoznak. „Az anomáliák — és elsősorban a szleng — vizsgálata sok mindenre választ adhat a nyelvfejlődés mechanizmusát illetően” (JELISZTRATOV 1998: 144) Igen tanulságosak például JELISZTRATOV megfigyelései a szleng egyes olyan jelenségeiről, amelyek csírájukban a köznyelvben is jelentkeznek: a hangsúlyozás jambikus modelljének, illetve a véghangsúlyos főnévragozásnak terjedéséről, a szócsonkításról (*нарк* 'kábitószert-fogyasztó', *напряг* 'feszült helyzet': 125), a nyelvtani nemekhez tartozás bizonytalanná válásáról (*жухало* vagy *жухала* 'csaló': 119) stb. A kodifikált köznyelv kutatója számára is számos tanulsággal szolgálhat KIS TAMÁS áttekintése a magyar katonai zsargon szóalkotási módjairól (KIS 1992: 361–75) vagy SZABÓ DÁVID áttekintése a francia argó jellemző szemantikai jelenségeiről (SZABÓ 1997: 172–4).

Szleng és nyelvművelés. Reményem szerint az eddig mondottakból kitűnik, hogy a szlenget nem tekinthetjük valamiféle „nyelvi gyomnak”, amelyet válogatás nélkül irtani kell. („Gyomok”, azaz haszontalan, funkciótlan jelenségek természetesen a szlengben is fellelhetők, akárcsak az „emelkedettebb” nyelvhasználati változatokban.) Kétségtelenül vannak időszakok, amikor a szleng mintegy „kilép a medréből” és a mindennapi bizalmas társalgáson kívül más nyelvhasználati szférákba is behatol. A szlengnek ez a „kiáradása” a nagy társadalmi-politikai változások időszakaira jellemző, amikor a régi rend normái megrendülnek, értékrendje válságba vagy éppen csődbe jut, az új értékek és normák viszont még nem erősödtek meg vagy ki sem alakultak. Ám a szlengnek ez a — napjainkban is észlelhető — előretörése sem tekinthető minden megnyilvánulásában negatív jelenségnek. A szleng mint leginkább „földközeli” nyelv (JELISZTRATOV 1998: 145) szemben áll a tudomány ezoterikus és a politika szemantikai félhomályt kedvelő nyelvével, nevükön nevezi a dolgokat s ezzel elősegíti a tömegek, a „be nem avatottak” tisztánlátását.

Ami az egyes nemzedékek (főként a fiatalok) nyelvi nevelésének legfontosabb eszközeit és módjait illeti, ezekről sok fontos és máig időszerű ajánlás halmozódott fel nagy múltú és gazdag nyelvművelő irodalmunkban. (Ld. pl. az egyik legutóbbi, igen tartalmas összefoglalást: FÁBIÁN–LŐRINCZE 1991.) Itt most csupán azt kívánom hangsúlyozni, hogy a szleng n e m azonos a durva, trágár beszéddel. Az obszcén szavak burjánzó és funkciótlan használata, a gyakori káromkodás és szitkozódás a durvaságnak és faragatlanságnak, gyűlölködésnek és agresszivitásnak nyelvi vetülete. Ezért a trágár beszéd elleni küzdelemben nem a „kanapé-módszert” kell alkalmazni. (Az ismert anekdota szerint a felszarvazott férj elkeseredésében a kanapét tette ki az utcára...) A kulturált nyelvhasználatra való nevelés leghatékonyabb módja a kulturált életszemléletre és kulturált életvitelre való nevelés. Ez pedig már nem a nyelvművelők és ma-

gyartanárok reszortfeladata, ehhez az egész társadalom törekvésére és cselekvő példamutatására van szükség.

Irodalom

- ANDRÁS T. LÁSZLÓ–KÖVECSES ZOLTÁN (1989): *Magyar–angol szlengszótár*. Budapest.
- ANDRÁS T. LÁSZLÓ–KÖVECSES ZOLTÁN (1991): *Angol–magyar szlengszótár*. Budapest.
- BAHTYIN, MIHAIL MIHAILOVICS (1986 [1952–53, 1978]): A beszéd műfajai. In: БАХТЫН, М. М.: *A beszéd és a valóság*. Fordította Könczöl Csaba. Budapest, Gondolat. | Az eredeti munkát (Проблемы речевых жанров) a szerző 1952–53-ban írta, egyes részleteit először a Литературная учеба c. folyóirat publikálta 1978-ban.
- BELICS et al. (1961): Я. Белич–Б. Гавранек–А. Едличка–Ф. Травничек: К вопросу об «обычно-разговорном» чешском языке и его отношении к литературному чешскому языку [A cseh mindennapi társalgási nyelv és a cseh irodalmi nyelvhez való viszonya kérdéséhez]. *Вопросы языкознания*, 1961/1: 44–51.
- CZIGÁNY LÓRÁNT (1997): *Pajzán Toldi. (A szexuális őserő eposza)*. Budapest, Kortárs Kiadó.
- DANEŠ, F. (1966): The relation of centre and periphery as a language universal [A centrum és a periféria viszonya mint nyelvi univerzálé]. *Travaux linguistiques de Prague* 2.
- DÁNIEL ÁGNES (1982): Szaknyelv vagy szakmai nyelvhasználat? Szakszöveg vagy szaktudományos szöveg? *Magyar Nyelvőr*, 106: 337–42.
- FÁBIÁN PÁL–LÖRINCZE LAJOS (1991): *Nyelvművelés. Mai magyar nyelvi gyakorlatok IV*. Budapest, Tankönyvkiadó.
- FENYVESI ISTVÁN (1997): Az orosz szleng és kutatása. In: *SzlÚt*. 185–236.
- GRAY, BENNISON (1969): *Style. The Problem and Its Solution* [A stílus. A probléma és megoldása]. The Hague–Paris, Mouton.
- HERNÁDI MIKLÓS (1973): *A közhely természetrajza*. Budapest, Gondolat.
- HERNÁDI MIKLÓS (1976): *Közhelyszótár*. Budapest, Gondolat.
- HOFFMANN OTTÓ (1996): *Mini-tini-szótár. (A mai magyar diáknyelv szinonimaszótára)*. Pécs.
- JELISZTRATOV, VLADYIMIR (1998): *Szleng és kultúra*. Fordította Fenyvesi István. Kossuth Egyetemi Kiadó. Debrecen. | Az eredeti (Арго и культура) 1994-ben, illetve 1995-ben jelent meg Moszkvában.
- KARDOS TAMÁS–SZŰTS LÁSZLÓ (1995): *Diáksóder*. Budapest.
- KEMÉNY GÁBOR (1998): Szövegstílus és konnotáció. In: *Nyelv, stílus, irodalom. Köszöntő könyv Péter Mihály 70. születésnapjára*. Szerk. ZOLTÁN ANDRÁS et al. Budapest, 289–93.
- KIS TAMÁS (1992): *Bakaduma*. Budapest.
- KIS TAMÁS (1996): *A magyar szlengkutatás bibliográfiája*. Debrecen.
- KIS TAMÁS (1997): Szempontok és adalékok a magyar szleng kutatásához. In: *SzlÚt*. 237–96.
- KÖVECSES ZOLTÁN (1997): Az amerikai szleng. In: *SzlÚt*. 7–39.

- KÖVECSES ZOLTÁN (1998): *Magyar szlengszótár*. Budapest, Akadémiai Kiadó.
- MARCUSE, HERBERT (1964/1990): *Az egydimenziós ember*. Fordította Józsa Péter. Budapest, Kossuth Könyvkiadó. | Az eredeti: *One-Dimensional Man*. Routledge and Kegan Paul Ltd.
- MATIJEVICS LAJOS (1979): *Az utca nyelve*. Újvidék. Fórum Könyvkiadó.
- NEKVAPIL, JIŘÍ (1997): A szleng vizsgálatának kommunikatív módszeréről. In: *SzlÚt*. 81–9.
- NUOLIJÄRVI, PIIRKKO (1997): A finn szlengkutatás. In: *SzlÚt*. 121–58.
- PÉTER MIHÁLY (1980): Szleng és költői nyelvhasználat. *Magyar Nyelvőr*. 104: 273–81. (Ld. kötetünk 11–20. lapján.)
- PÉTER MIHÁLY (1984): Érzelemkifejezés, stílusérték és expresszivitás a nyelvben. *Általános Nyelvészeti Tanulmányok*, XV. Budapest. 219–35.
- PÉTER MIHÁLY (1991): *A nyelvi érzelemkifejezés eszközei és módjai*. Budapest.
- PÉTER MIHÁLY (1996): Stílusok és stilisztikák. *Magyar Nyelvőr*, 120: 375–9.
- PÉTER MIHÁLY (1996–97): Szükség van-e stilisztikára? *Nyelvtudományi Közlemények*, 95: 149–55.
- PUSZTAI FERENC (1994): Leíró lexikográfiánk változó és változatlan feladatai. *Magyar Nyelv*, 90: 413–21.
- SCSERBA, L. V. (1974 [1945]) = Л. В. ЩЕРБА: Очередные проблемы языковедения [A nyelvtudomány időszerű problémái]. In: УО: *Языковая система и речевая деятельность*. Ленинград. | Első megjelenése: Известия АН СССР, ОЛЯ, 1945, т. 4. вып. 5).
- SIPOS PÁL (1988): Ifjúsági nyelv — familiáris köznyelv. In: *A magyar nyelv rétegződése*. Szerk. KISS JENŐ és SZŰTS LÁSZLÓ. Budapest, Akadémiai Kiadó. 867–74.
- SZMIRNYICKIJ (1956) = А. И. СМИРНИЦКИЙ: *Лексикология английского языка* [Az angol nyelv lexikológiája]. Москва.
- SZABÓ DÁVID (1997): A francia argó. In: *SzlÚt*. 159–83.
- SzlÚt. (1997): *A szlengkutatás útjai és lehetőségei*. Szerk. KIS TAMÁS. Debrecen, Kossuth Egyetemi Kiadó.
- TENDER, TÖNU (1997): Az észti szleng és kutatása. In: *SzlÚt*. 91–119.
- ZOLNAY VILMOS–GEDÉNYI MIHÁLY (1996): *A régi Budapest a fattyúnyelvben*. Budapest.

“Twenty years later”

Former and recent thoughts about slang

The title of the paper refers to the author’s 1980 article “Slang and poetic language”, which made the first attempt to recommend ‘slang’ as a linguistic term in Hungarian scholarly usage. The present paper addresses theoretical issues in connection with slang.

The difficulty of defining slang is due partly to its dynamic and ephemeral nature and partly to the fact that it occupies different positions in the systems of language use of different national speech communities, and this affects the function and content of slang as well.

It is necessary to clearly separate the notions of ‘jargon’, ‘argot’, and ‘slang’. The essence of **jargons** is that they are sociolects and can be of two different kinds: 1. the *s p e c i a l i z e d l a n g u a g e u s e* (especially vocabulary) of occupational groups or other groups united by a common activity, which serves as a nonofficial form of communication within the given group and expresses in-group membership (of being an accepted or “initiated” member of the group); and 2. the *i n f o r m a l l a n g u a g e u s e* of various social groups and classes which expresses a unified outlook and judgment. The most important characteristic of **argot** is its attempt to make speech secret (cryptolalia), which is a feature of the language use of the underworld and other socially marginal groups. **Slang** is different from jargon and argot primarily in its widespread use in the given speech community. Its most important characteristics are its expressiveness and high level of synonymity, that is, a consciously different use of linguistic means, motivated usually by a certain social and cultural non-conformity. Slang is not a sociolect and not a style but a way of speaking defined by the attitude of its user. Slang is to the point, but it isn’t obscene. Slang receives elements from jargons and argot as well, and, in turn, provides new elements to colloquial usage and informal style.

At present there is not enough evidence available to decide whether slang is a linguistic universal or not. But in any case, such opposing language preserving tendencies as preservation of linguistic traditions and innovation, the automatization and actualization of language use point to the general and potential tendency of the development of slang.

A general characteristic of a period of social and political changes is that slang overcomes its boundaries and sweeps over into spheres of language use other than everyday colloquial conversational language. This is not necessarily a negative phenomenon, especially that slang “retreats” to inside its boundaries as soon as the new social and cultural order of values is strengthened.